

P

Een toekomst voor kinderen en jongeren zonder papieren

1. Inleiding

Sinds de zomer van 2015 dreigt de actuele vluchtelingenproblematiek een andere, al langer bestaande problematiek te overschaduwen: die waar kinderen en jongeren zonder papieren mee geconfronteerd worden. Het gaat om kinderen en jongeren die vaak al verschillende jaren in ons land wonen, bij eigen familie, in een pleeggezin of in een instelling, hier al die tijd school lopen en dan, op een gegeven moment, zonder papieren vallen. Dat wil zeggen: geen verblijfsvergunning meer hebben. Omdat ze een niet-begeleide minderjarige zijn, geen permanente verblijfsvergunning kregen en nu 18 geworden zijn, of omdat hun ouders geen verblijfsvergunning kregen of die ingetrokken zagen.

In het najaar 2014 luidde een groep geëngageerde leraren, onder de naam Zonderwijs, de alarmbel. In januari 2015 ging op het Kinderrechtencommissariaat een werkgroep van start waarin, naast Zonderwijs, ook de onderwijsnetten en de Vlaamse Scholierenkoepel aan deelnamen. Daarnaast had het Kinderrechtencommissariaat ook contacten met de Welzijnssector van waaruit vrij gelijkaardige signalen kwamen. Dat leidde in juni 2015 tot een knelpuntennota¹ die een maand later voorgesteld werd in een overleg met delegaties van onder meer de kabinetten van minister Crevits (Onderwijs) en minister Van Deurzen (Welzijn) en van de federale staatssecretaris voor asiel en migratie Francken.

In het najaar 2015 sloten actoren uit onder meer de welzijnssector en het jeugdwerk zich bij werkgroep aan.

Op basis van de probleemervaringen die de leden van de werkgroep inbrachten, een analyse van het wettelijke kader en van het actuele terugkeerbeleid en van gesprekken met beleidsactoren, waaronder ook de Dienst Vreemdelingenzaken, formuleerde het Kinderrechtencommissariaat vier voorstellen die we willen presenteren als insteek voor verder overleg met het beleid.

Vanuit hun engagement voor kinderen en jongeren onderschrijven de leden van de werkgroep deze voorstellen geheel of gedeeltelijk. Andere actoren uit het Vlaamse middenveld sloten zich daar naderhand bij aan. Om redenen die te maken hebben met wat zij als hun bevoegdheid zien, wensen sommige partners zich te beperken tot de voorstellen die direct bij hun eigen werkdomein aansluiten. Onder paragraaf 4 van deze tekst noteren we naast de namen van de onderschrijvende partners de kanttekeningen die zij wensen te maken.

¹ Kinderrechtencommissariaat (2015), Recht op onderwijs voor kinderen op de vlucht. http://www.kinderrechtencommissariaat.be/sites/default/files/bestanden/2014_2015_20_knelpuntennota_recht_op_onderwijs_voor_kinderen_op_de_vlucht.pdf

2. Uitgangspunten

Gedifferentieerd beleid

We vragen de federale overheid om kinderen en jongeren zonder papieren en hun gezinnen niet allemaal over dezelfde kam te scheren. Er moet een gedifferentieerd beleid komen dat rekening houdt met de verschillen in concrete omstandigheden waarin deze kinderen en jongeren zich bevinden.

Het belang van het kind en zijn rechten prioritair

We vragen om in de eerste plaats uit te gaan van het belang van de kinderen en jongeren. Dat houdt onder meer in dat de mogelijkheden om hun onderwijs- of opleidingstraject verder te zetten in het land van herkomst (van hun ouders) realistisch bekeken wordt. Het principe van de 'eenheid van het gezin' moet bekeken worden als een recht van het kind en niet als een principe of argument waaraan andere kinderrechten ondergeschikt zijn.

Empirisch onderbouwd beleid

Voorstellen om te zoeken naar humane oplossingen voor kinderen op de vlucht vragen om ernstige antwoorden. We vragen dat de maatschappelijke consequenties van de voorstellen op empirisch onderbouwde wijze ingeschat en geëvalueerd worden.

3. Concrete voorstellen

Kortgeleden aangekomen en geen uitzicht op verblijf: humaan terugkeerbeleid

Voor kinderen en jongeren die hier met hun gezin nog maar kortgeleden toekwamen en geen uitzicht hebben op een verblijfsvergunning, vragen wij een humaan terugkeerbeleid:

- Snelle en efficiënte procedures, maar vooral ook een kindvriendelijke afhandeling die afscheid nemen mogelijk maakt.
- Met aandacht voor hoe terug aan te knopen met het leven in hun land van herkomst, onder meer op het vlak van onderwijs en opleiding.
- De regeling om het schooljaar eerst te mogen uitdoen te versoepelen zodat die zich niet beperkt tot jongeren die een 'Bevel om het Grondgebied te Verlaten' (BGV) pas na Pasen kregen, nog maar een eerste BGV kregen of nog geen 18 jaar zijn.

Langer verblijvende kinderen: onderwijs- of opleidingstraject afwerken

Voor kinderen en jongeren die hier al langer zijn, vragen we dat ze vóór hun terugkeer hun onderwijs- of opleidingstraject eerst kunnen afwerken, eventueel onder nader te bepalen voorwaarden of maximumtermijnen. Daarbij kan men rekening houden met de verschillende omstandigheden die er zijn. De situatie is anders naargelang het gaat om jongeren die hier als niet-begeleide minderjarige aan een traject begonnen, enig kind in een gezin zijn of deel uitmaken van een omvangrijk gezin met grote leeftijdsverschillen tussen de kinderen. Ook voor die kinderen en jongeren moet een humaan terugkeerbeleid aandacht hebben voor de vraag hoe terug aan te knopen met het leven en de cultuur in het land van herkomst.

Gewortelde kinderen: permanente verblijfsvergunning

Voor kinderen en jongeren die hier al lang verblijven en stevig in onze samenleving geworteld zijn, vragen wij een permanente verblijfsvergunning. 'Geworteld zijn' vraagt om een goede definiëring. Die definiëring moet in elk geval rekening houden met het reële verblijf in ons land en niet enkel met wat in de wet als 'regelmatig verblijf' omschreven wordt.

Als ouders, om welke reden ook, hun verblijfstitel ontnomen wordt, mag dat niet automatisch als gevolg hebben dat ook de kinderen hun verblijfsvergunning verliezen. De jaren 'regelmatig verblijf' van de kinderen zouden in zulke gevallen niet langer automatisch met terugwerkende kracht als 'niet regelmatig' beschouwd mogen worden.

Kinderen onder beschermingsmaatregel: minstens tijdelijke verblijfsvergunning

Voor kinderen en jongeren die door een jeugdrechter of bevoegde overheid onder een beschermingsmaatregel geplaatst werden, vragen we dat ze voor de duur van die beschermingsmaatregel 'ambtshalve' een minstens tijdelijke verblijfsvergunning krijgen.

We noemen als voorbeeld kinderen en jongeren die bij wijze van beschermingsmaatregel in een Vlaams pleeggezin geplaatst werden. Volgens een studie van het agentschap Jongerenwelzijn bleken in 2014 zowat 90 van hen geen verblijfspapieren te hebben. Ook na jaren van verblijf in Vlaanderen riskeren zij op hun 18e het land te worden uitgezet.

4. Actoren die mede ondertekenen

De volgende organisaties onderschrijven deze tekst:

- Zonderwijs (www.zonderwijs.be),
- Uit de Marge, Steunpunt voor jeugdwerk en jeugdbeleid met kinderen en jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties (www.uitdemarge.be),
- Pleegzorg Vlaanderen vzw (www.pleegzorgvlaanderen.be),
- Steunpunt Algemeen Welzijnswerk (www.kennisplein.be),
- Steunpunt Jeugdhulp vzw (www.steunpuntjeugdhulp.be),
- Katholiek Onderwijs Vlaanderen (www.katholiekonderwijs.vlaanderen),
- VCLB, Koepel van de vrije Centra voor Leerlingenbegeleiding (www.vclb-koepel.be)
- GO!, Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap (www.g-o.be),
- Onderwijscel van Vlaamse Steden en Gemeenten (OVSG - www.ovsg.be),
- Provinciaal Onderwijs Vlaanderen (POV - www.pov.be)

Katholiek Onderwijs Vlaanderen laat noteren nog verder te willen gaan en vraagt dat alle kinderen en jongeren die hier langer dan de normale duur van een asielpcedure zijn, hun onderwijstraject of opleiding kunnen afwerken.

De drie netten binnen het officieel onderwijs onderschrijven het eerste voorstel. Gezien hun werkterrein en bevoegdheid het verstrekken van onderwijs betreft, wensen zij te focussen op het recht op onderwijs zonder zich uit te spreken over het verblijfsrecht. Voor kinderen en jongeren die hier reeds lang verblijven en/of blijf geven van een verregaande integratie bepleiten zij de mogelijkheid om het schooljaar af te werken.